

Ekonomski i socijalni savet Distr.: opšta
23. maj 2014.

Original: engleski

Preliminarna neredigovana verzija**Komitet za ekonomska, socijalna i kulturna prava****Zaključne primedbe o drugom periodičnom izveštaju Srbije ***

1. Komitet za ekonomska, socijalna i kulturna prava razmatrao je drugi periodični izveštaj Srbije o sprovođenju Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (E/C.12/SRB/2) na 27. i 28. sastanku (E/C.12/2014/SR.27-28), održanim 15. maja 2014., i na 40. sastanku, održanom 23. maja 2014., usvojio sledeće zaključne primedbe.

A. Uvod

2. Komitet pozdravlja podnošenje drugog periodičnog izveštaja Srbije i dobijanje odgovora u pisanoj formi, mada sa zakašnjenjem, na dati spisak pitanja (E/C.12/SRB/Q/2/Add.1). Komitet uz uvažavanje zapaža da se delegacija Države-članice sastojala od stručnjaka iz nekoliko ministarstava, što je omogućilo informativan i konstruktivan dijalog i saradnju sa Komitetom.

B. Pozitivni aspekti

3. Komitet pozdravlja ratifikaciju sledećih instrumenata od strane Države-članice:
- (a) Međunarodne konvencije o zaštiti svih osoba od prisilnog nestanka, 18. maja 2011.;
 - (b) Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom i pratećeg Opcionog protokola, 31. jula 2009.;
 - (c) Opcionog protokola Konvencije protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka, 26. septembra 2006.;
 - (d) Evropske socijalne povelje (revidirane) iz 1996., 14. septembra 2009.;
 - (e) Konvencije Međunarodne organizacije rada o zaštiti materinstva br. 183 (2000.), 31. avgusta 2010.; i Konvencija o administraciji rada br. 150 (1978.) i o radu pomoraca (2006.), 15. marta 2013.;
 - (f) Konvencije o smanjenju broja lica bez državljanstva iz 1961., 7. decembra 2011.

* Usvojene na pedesetdrugom zasjedanju Komiteta (28. april – 23. maj 2014.).

4. Komitet pozdravlja napore Države-članice u promovisanju ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava, koji uključuju i usvajanje:

(a) Zakona o zabrani diskriminacije 31. avgusta 2009.; nakon čega je, 5. maja 2010., imenovan Poverenik za zaštitu ravnopravnosti; kao i Strategije za borbu protiv diskriminacije 2013-2018., u junu 2013.;

(b) Zakona o ravnopravnosti polova 2009., čiji cilj je, između ostalog, da stvori ravnopravne uslove za zapošljavanje žena, kao i amandmana na Zakon o izboru narodnih poslanika kojima je određena kvota od 33 procenta za manje zastupljen pol na izbornim listama 2011.;

(c) Zakona o vanparničnom postupku i Zakona o prebivalištu i boravištu koji je omogućio registraciju novorođenčadi i izdavanje ličnih dokumenata licima bez državljanstva, posebno Romina, 2009.; Zakona o azilu 2008.; kao i Zakona o upravljanju migracijama 2010.;

(d) Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja koji jača inkluzivno i nediskriminativno obrazovanje 2011.; Zakona o socijalnoj zaštiti koji proširuje kategoriju osoba nesposobnih za rad i povećava za njih određene beneficije u sklopu socijalne zaštite, 2012.; kao i Zakon o pravima pacijenta koji u lokalne samouprave uvodi savetnike za prava pacijenata, 2013.;

(e) Usvajanje Nacionalne strategije zapošljavanja za period 2011-2020. koja obezbeđuje subvencije za zapošljavanje Roma, 2011.; i amandmana na Zakon o radu koji pružaju obuhvatniju zaštitu zaposlenim majkama i trudnicama, 2013.

5. Komitet takođe pozdravlja strategije i nacionalne planove akcije protiv korupcije, trgovine ljudima i porodičnog nasilja, kao i rad Zaštitnika građana (Ombudsmana).

C. Glavne brige i preporuke

Direktna primenljivost Pakta

6. Iako primećuje da Pakt predstavlja integralni deo pravnog sistema i direktno je primenljiv, Komitet žali što Država-članica nije bila u stanju da pruži informacije o slučajevima direktne primene Pakta u sudovima Države-članice i raspoloživim pravnim lekovima za osobe koje tvrde da su im prekršena ekonomska, socijalna i kulturna prava.

Komitet poziva Državu-članicu da prikupi i u sledeći periodični izveštaj uključi informacije o sudskoj ostvarljivosti prava garantovanih Paktom, uključujući i slučajeve direktne primene Pakta u domaćim sudovima i raspoložive pravne lekove za lica koja tvrde da su im prekršena ekonomska, socijalna i kulturna prava sadržana u Paktu. U tom smislu, Komitet skreće pažnju na svoj opšti komentar br. 9 o primeni Pakta u državama-članicama. Komitet takođe preporučuje da Država-članica unapredi programe treninga o ljudskim pravima u smislu promovisanja veće informisanosti i svesti o Paktu, kao i njegove primene, posebno među pravosudnim, izvršnim i drugim službenicima, a takođe i među nosiocima prava.

Prikupljanje i obrada podataka

7. Komitet je zabrinut zbog izostanka sistematskog prikupljanja i statističke obrade podataka koji bi omogućili tačnu procenu ostvarenja ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava u Državi-članici.

Komitet preporučuje da Država-članica:

(a) Uspostavi sistem prikupljanja statističkih podataka o glavnim faktorima primene ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava obuhvaćenih Paktom, statistički obrađenih po godinama, polu, godištu, za urbanu / ruralnu populaciju, po etničkom poreklu, za socijalno uskraćene i marginalizovane grupe i po drugim relevantnim kriterijumima, kao i da takve statističke podatke uključi u svoj sledeći periodični izveštaj;

(b) Preduzme redovne i sistematske procene nivoa uživanja svih ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava od strane različitih segmenata populacije, uz upotrebu niza jasnih pokazatelja, uzimajući u obzir pojmovni i metodološki okvir za pokazatelje stanja ljudskih prava koji je razvila Kancelarija visokog komesara za ljudska prava Ujedinjenih Nacija;

(c) Uključi pokazatelje ljudskih prava, posebno ekonomskih, socijalnih i kulturnih, kao sastavni deo svoje Nacionalne strategije za razvoj i integraciju.

Zaštitnik građana

8. Komitet sa zabrinutošću uviđa nedostatak pravnog mandata Zaštitnika građana (Ombudsmana) za saradnju sa međunarodnim sistemom za zaštitu ljudskih prava i organizacijama civilnog društva, nedostatne finansijske i ljudske resurse na raspolaganju Kancelariji zaštitnika građana i ograničeno reagovanje Države članice u skladu sa mišljenjem i preporukama Ombudsmana..

Komitet preporučuje da Država-članica:

(a) Izmeni zakon o zaštitniku građana u smislu obezbeđivanja saradnje zaštitnika građana sa međunarodnim sistemom za zaštitu ljudskih prava i organizacijama civilnog društva;

(b) Obezbedi Kancelariji zaštitnika građana dovoljne finansijske i ljudske resurse za efikasno sprovođenje nadležnosti, u skladu sa principima koji se tiču statusa nacionalnih institucija za ljudska prava (Pariski principi);

(c) Uzme u obzir gledišta i mišljenja Ombudsmana pri usvajanju zakonodavnih akata ili formulisanju politika i programa, posebno u oblasti ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava.

Pravosuđe

9. Iako primećuje nedavne reforme sudstva, Komitet brine da je sprovođenje pravde još uvek neefikasno, posebno u kontekstu postupaka u vezi sa zaposlenjem u privatizovanim kompanijama, o čemu svedoči izuzetno dugo trajanje sudskih postupaka, nedostatak pravnih lekova i neprimenjivanje presuda u skladu sa domaćim zakonodavstvom.

Komitet preporučuje da Država-članica preduzme neophodne pravne, političke i druge mere za obezbeđivanje efikasnog i nezavisnog funkcionisanja pravosuđa kao sredstva zaštite uživanja ljudskih prava, uključujući i ekonomska, socijalna i kulturna prava.

Maksimum raspoloživih resursa

10. Komiter žali zbog nedovoljnosti informacija o upotrebi maksimuma raspoloživih resursa od strane Države-članice u cilju postepenog postizanja potpunog ostvarenja prava sadržanih u Paktu (član 2, stav 1).

Komitet preporučuje da Država-članica redovno evaluira rezultate preduzetih mera, uključujući mere protiv korupcije i budžetska davanja u cilju implementacije Pakta,

kako bi procenila da li se koristi maksimum raspoloživih sredstava zarad postepenog postizanja potpunog ostvarenja prava sadržanih u Paktu, uzimajući u obzir opšti komentar Komiteta broj 3 o prirodi obaveza Država-članica i Izjavu Komiteta o obavezivanju na preduzimanje koraka ka „Maksimumu raspoloživih resursa“ iz 2007.

Diskriminacija

11. Komitet brine da se članovi nacionalnih i etničkih manjina, osobe sa invaliditetom, izbeglice i interno raseljena lica, uključujući Rome, i druge marginalizovane grupe i dalje suočavaju sa diskriminacijom u pogledu dostupnosti ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava. Komitet takođe brine da se antidiskriminacioni zakoni ne primenjuju sistematski, o čemu govore podaci o malom broju okončanih slučajeva koji se tiču diskriminacije (član 2, stav 2).

Komitet podstiče Državu-članicu da:

(a) **Intenzivira napore u promovisanju ravnopravnosti i borbi protiv diskriminacije članova etničkih manjina, osoba sa invaliditetom, izbeglica i interno raseljenih lica, uključujući Rome, LGBT osoba i drugih marginalizovanih lica i grupa u pogledu pristupa zapošljavanju, socijalnoj sigurnosti, stanovanju, zdravlju i obrazovanju;**

(b) **Sistematski primenjuje Zakon o zabrani diskriminacije i druge relevantne zakonodavne akte, kao i Strategiju prevencije i zaštite od diskriminacije za period 2013-2018., kako bi sprečila i kaznila sve akte diskriminacije, uzimajući pritom u obzir sve osnove po kojima je diskriminacija zabranjena u članu 2, stav 2 Pakta i elaborirana u opštem komentaru Komiteta br. 20 o nediskriminaciji u oblasti ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava.**

Romi

12. Komitet brine preovlađujuća diskriminacija Roma o kojoj, između ostalog, govore podaci o nesrazmerno visokoj nezaposlenosti, ograničenom pristupu socijalnom osiguranju, smeštaju u neformalnim naseljima, neadekvatnom zdravlju i obrazovanju. Komitet stoga žali zbog manjkavosti u sprovođenju Strategije za poboljšanje položaja Roma koju je Država-članica usvojila za period 2012-2014., kao i zbog na lokalnom nivou nedovoljnog sprovođenja, na nacionalnom nivou usaglašenih prioriteta koji se tiču Roma (član 2).

Komitet podstiče Državu-članicu da preduzme dalje mere za prevazilaženje diskriminacije Roma u oblasti uživanja ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava, uključujući i reviziju Strategije za poboljšanje položaja Roma u smeru boljeg odražavanja položaja Roma i osiguranja prilježnog prenošenja na nacionalnom nivou usaglašenih prioriteta koji se tiču Roma lokalnim vlastima, a u cilju efikasnog sprovođenja.

Lični dokumenti

13. Komitet primećuje nedavne izmene u pogledu registracije rođenja i prebivališta, ali brine da će određen broj izbeglica, povratnika i interno raseljenih lica ostati bez ličnih dokumenata, što im ograničava korišćenje ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava. Komitet je takođe zabrinut što mnogim interno raseljenim Romima koji žive u neformalnim naseljima bez registrovanog boravišta nije ponovo registrovana adresa njihovog stalnog prebivališta (članovi 2, 9, 11, 12, 13 i 14).

Komitet preporučuje da Država-članica osigura efikasan pristup izbeglica, povratnika i interno raseljenih lica, posebno Roma bez registrovanog prebivališta koji žive u neformalnim naseljima, postupcima registracije rođenja i prebivališta, kako bi im se

omogućilo posedovanje ličnih dokumenata, uključujući izvode iz knjige rođenih, lične karte i radne knjižice. Istovremeno bi svi oni trebalo da imaju pristup ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima.

Tražiocci azila, izbeglice i interno raseljena lica

14. Komitet zapaža rad Kancelarije za azil, ali brine zbog izostanka pravednog i efikasnog postupka davanja azila, s obzirom da vrlo malom broju tražioca azila u Srbiji bude priznat status izbeglica, bez obzira što većina od njih dolazi iz zemalja koje proizvode izbeglice. Primećujući i rad Komesara za izbeglice i migracije, Komitet brine da izbeglice i interno raseljena lica nemaju pristup obuhvatnim programima integracije. Komitet takođe brine zbog ograničenih kapaciteta službi za socijalni rad u mestima gde su locirani azilantski centri i zbog nedovoljnih kapaciteta za prijem tražioca azila (članovi 2, 9 i 11).

Komitet preporučuje da Država-članica:

(a) **Donese potrebne podzakonske akte i usvoji druge mere, uključujući trening za službenike za migracije kao i mere zaštite nezavisnosti Kancelarije za azil, kako bi osigurala potpuno sprovođenje Zakona o azilu iz 2008 i garantovala pravedan i efikasan postupak davanja azila, posebno zaštitu od *refoulement* –a;**

(b) **Uspostavi funkcionalan mehanizam lokalne integracije za osobe koje po Zakonu o azilu dobiju status izbeglica, kao i interno raseljena lica u oblastima poput obrazovanja, socijalne pomoći, jezika i profesionalnih treninga i stanovanja i da usvoji i u skladu sa tim primenjuje Nacionalnu strategiju za rešavanje problema izbeglica i interno raseljenih lica za period nakon 2014., kao i Akcioni plan koji bi sadržao jasne vremenske rokove i budžet;**

(c) **Poveća kapacitete službi za socijalni rad u mestima gde se nalaze centri za azilante, kako bi bolje odgovorila na potrebe tražioca azila i osobe kojima je dat status izbeglica;**

(d) **Poboljša postojeće kapacitete za prijem tražilaca azila, kako bi mogla da odgovori na oscilacije broja podnosilaca zahteva za azil i skрати trajanje postupka za dobijanje azila.**

Nacionalni mehanizmi za rodnu ravnopravnost

15. Komitet brine zbog ograničene efikasnosti i nedostatnih ljudskih i finansijskih resursa Direktorata za rodnu ravnopravnost koji utiču na sprovođenje Zakona o ravnopravnosti polova i Strategije i Akcionog plana za poboljšanje položaja žena i rodnu ravnopravnost. Komitet takođe brine da ne postoji adekvatan nadzor sprovođenja pomenute Strategije i Akcionog plana (član 3).

Komitet preporučuje:

(a) **Da Država-članica proceni da li su mehanizmi za rodnu ravnopravnost adekvatni i obezbedi nacionalne mehanizme u oblasti rodne ravnopravnosti uz potrebne ljudske i finansijske resurse radi poboljšanja njihove efikasnosti i redovnog funkcionisanja;**

(b) **Adekvatan nadzor sprovođenja Strategije i Akcionog plana za poboljšanje položaja žena i rodnu ravnopravnost, uz niz jasnih pokazatelja.**

Rodna diskriminacija

16. Komitet brine niska stopa zaposlenosti žena, rasprostranjenost rodne diskriminacije u oblasti zapošljavanja i posebno nesrazmerno visoka nezaposlenost mladih, nisko

obrazovanih i starijih žena. Komitet takođe brine zbog nedovoljne zastupljenosti žena u telima nacionalnih i lokalnih vlasti i na položajima u javnom sektoru (članovi 3 i 6).

Komitet podstiče Državu-članicu da:

(a) **Preduzme obuhvatnu reformu za ukidanje zakonskih odredbi koje mogu da doprinesu održanju rodne diskriminacije i za osnaženje žena kroz rodno-senzibilne politike rada u pogledu zapošljavanja žena u profesijama koje nisu tradicionalno ženske, poboljšanje pristupa žena profesionalnom i stručnom obrazovanju i osiguranje ravnopravnih uslova rada;**

(b) **Analizira determinišuće faktore ulaska i ostanka žena na tržištu rada, uključujući i nezvaničnu ekonomiju, i preduzme mere za eliminaciju društvene percepcije tradicionalnih polnih uloga i predrasuda, uključujući i one u vezi sa zaposlenjem, uz istovremeno podizanje svesti i muškaraca i žena o usklađivanju radnih i porodičnih obaveza;**

(c) **Primenjuje Zakon o ravnopravnosti polova, posebno kvotu Države-članice od 33 procenta zastupljenosti manje zastupljenog pola na određenim položajima u javnoj administraciji i postupcima odlučivanja.**

Nezaposlenost

17. Iako vidi Nacionalnu strategiju zapošljavanja i Akcioni plan, Komitet je i dalje zabrinut zbog visoke stope nezaposlenosti u Državi-članici koja nesrazmerno mnogo pogađa žene, osobe sa invaliditetom, Rome, interno raseljena lica i ljude koji žive u ruralnim oblastima. Komitet takođe brine zbog malog udela zaposlenih osoba sa invaliditetom, što ukazuje na slab uticaj „Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji osoba sa invaliditetom“ (član 6).

Komitet podstiče Državu-članicu da intenzivira napore za smanjenje stope nezaposlenosti kroz efikasne mere aktivne politike zapošljavanja, uključujući prekvalifikaciju, lokalne inicijative zapošljavanja, davanje podsticaja i poreskih olakšica poslodavcima, radi promovisanja zapošljavanja osoba iz marginalizovanih grupa, posebno u ruralnim oblastima. Komitet takođe podstiče Državu-članicu da postavi godišnje ciljeve u pogledu zapošljavanja osoba sa invaliditetom i prikupi pouzdane podatke o razmerama njihove nezaposlenosti.

Ista plata za rad iste vrednosti

18. Iako primećuje da zakoni Države-članice garantuju princip „iste plate za rad iste vrednosti“, Komitet brine da žene ne dobijaju jednaku nadoknadu za isti rad ili rad iste vrednosti (član 7).

Komitet podstiče Državu-članicu da osigura efikasno sprovođenja odredbi Zakona o radu i Zakona o polnoj ravnopravnosti u pogledu iste plate za isti posao kao i posao iste vrednosti, uključujući i angažovanje inspekcija rada i izricanje kazni, kao i da razmotri izvore ograničene efikasnosti zakonskih akata o platama, posebno kroz javne kampanje i trening u okviru udruženja poslodavaca i zaposlenih Države-članice.

Inspektorat rada

19. Komitet uz zabrinutost uviđa ograničenu efikasnost Inspektorata rada, posebno u prevenciji nesreća i bolesti na radu (član 7).

Komitet preporučuje da Država-članica dodatno osposobi Inspektorat rada, i kroz preventivne i kroz kaznene instrumente, i to posebno da bi pomogla poslodavcima u

sprečavanju nesreća i bolesti na radu, kao i da prikuplja relevantne podatke i preduzima sistematski trening inspektora rada u ovom domenu.

Minimalna plata

20. Komitet brine što vidi da se minimalna plata određuje bez uzimanja u obzir troškova života i stanovišta socijalnih partnera, kao i da se ne ažurira redovno. Komitet je takođe zabrinut zbog niskih prihoda među zaposlenim osobama sa invaliditetom (član 7).

Komitet poziva Državu-članicu da preduzme mere da obezbedi da se minimalna plata ustanovljava uz odgovarajuće razmatranje troškova života i stanovišta socijalnih partnera, kao i da se njen nivo periodično revidira, kako bi se svim radnicima i njihovim porodicama obezbedio adekvatan životni standard, u skladu sa članom 7 (a) (ii) Pakta. Komitet takođe poziva Državu-članicu da se specijalnim merama bori protiv niskih prihoda zaposlenih osoba sa invaliditetom.

Sindikalna prava

21. Komitet brine zbog niskog nivoa korišćenja prava zaposlenih u privatnom sektoru na osnivanje ili pridruživanje sindikatima i preterana ograničenja prava na štrajk za zaposlene u javnom sektoru, čak i u slučaju da ne spadaju u „ključne službe“ (član 8).

Komitet podstiče Državu-članicu da i za zaposlene u privatnom i za zaposlene u javnom sektoru osigura efikasnost korišćenja prava na slobodu osnivanja i pridruživanja sindikatima, kao i prava na štrajk. Komitet je upoznat sa nacrtom Zakona o štrajku iz 2013. i preporučuje Državi-članici da ograniči zabrane štrajkovanja zaposlenih u javnom sektoru kroz sužavanje definicije „ključnih službi“ u skladu sa Paktom i relevantnim standardima Međunarodne organizacije rada.

Beneficije za nezaposlene

22. Komitet ponavlja zabrinutost zbog male pomoći za nezaposlene koja nije dovoljna da korisnicima ove pomoći i njihovim porodicama osigura adekvatan životni standard i s brigom primećuje da mali procenat nezaposlenih prima pomoć za nezaposlene (član 9).

Komitet ponavlja preporuku da Država-članica poveća iznos pomoći za nezaposlene u cilju osiguranja adekvatnog životnog standarda nezaposlenim radnicima i njihovim porodicama i da pruži informacije o udelu nezaposlenih korisnika pomoći, klasifikovane i po prebivališnom statusu i nacionalnom ili etničkom poreklu.

Penzije za izbeglice i interno raseljena lica

23. Komitet je zabrinut što se velikom broju hrvatskih izbeglica i interno raseljenih lica s Kosova već godinama uskraćuje pravo na zakasnele i neisplaćene penzije (član 9).

Komitet izričito apeluje na Državu-članicu da nastavi bilateralne pregovore u vezi sa isplatom penzija hrvatskim izbeglicama sa prebivalištem u Srbiji i da uredi zamenu dokumenata za isplatu penzija interno raseljenim licima sa Kosova koja nisu bila u mogućnosti da daju na uvid svoje radne knjižice.

Socijalna sigurnost

24. Komitet žali zbog nedostatka informacija o tome da li se socijalna pomoć periodično ažurira kako bi svim pojedincima i porodicama u nepovoljnom položaju i marginalizovanima omogućila uživanje adekvatnog životnog standarda (članovi 9 i 11).

Komitet poziva Državu-članicu da:

(a) Poveća socijalnu pomoć, uzimajući u obzir opšti komentar Komiteta broj 19 o pravu na socijalno osiguranje, kako bi pomogla svim ugroženim pojedincima i porodicima širom Države-članice, uključujući i osobe sa invaliditetom, starija lica, decu, porodice sa niskim prihodima i one u situaciji dugotrajne nezaposlenosti, da uživaju adekvatan životni standard;

(b) Razmotri uvođenje beneficije minimalnog prihoda koja bi obuhvatila sve postojeće socijalne beneficije radi obezbeđenja adekvatnog standarda života za sve, posebno osobe sa invaliditetom i marginalizovane pojedince i porodice;

(c) Spreči sve neopravdane prekide u davanju socijalnih beneficija poput pomoći nesposobnima za rad koja se daje samo na period do devet meseci tokom kalendarske godine.

Trgovina ljudima

25. Komitet primećuje preduzete mere protiv trgovine ljudima, ali je duboko zabrinut zbog porasta trgovine ljudima, kako unutrašnje tako i prekogranične, posebno ženama i decom i malim brojem krivičnih gonjenja i osuda za zločin trgovine ljudima. Komitet je takođe zabrinut zbog nedostatka medicinske, pravne i socijalne pomoći, uključujući sklonište, za žrtve trgovine ljudima (član 10).

Komitet preporučuje da Država-članica:

(a) Preduzme dalje mere za obezbeđenje rane identifikacije žrtava i adekvatnog treninga za policijske i sudske službenike u pogledu efikasne istrage i procesuiranja počilaca trgovine ljudima kao i eksploatacije žrtava takvih dela;

(b) Poboljša prikupljanje podataka o žrtvama, počiniocima, istragama i kaznama, kao i policijskim službenicima uključenim u trgovinu;

(c) Obezbedi adekvatnu medicinsku, pravnu i socijalnu pomoć, uključujući sklonište, za žrtve trgovine i osigura im pristup pravosudnim rešenjima.

Porodično nasilje

26. Komitet pozdravlja kriminalizaciju porodičnog nasilja, ali s brigom primećuje navedeni nedostatak efikasnosti Nacionalne strategije za sprečavanja i suzbijanje nasilja nad ženama u porodici i u partnerskim odnosima za 2011-2015., s obzirom da preko polovina žena iskusi neki vid nasilja. Komitet je takođe zabrinut zbog visoke učestalosti zlostavljanja i zanemarivanja dece (član 10).

Komitet podstiče Državu-članicu da efikasno istražuje, procesuiri i kažnjava sva dela porodičnog i rodno zasnovanog nasilja, uključujući zlostavljanje i zanemarivanje dece, da pruži podršku žrtvama takvih dela, uključujući obezbeđenje adekvatnih kriznih centara koji pružaju bezbedan smeštaj i neophodnu pomoć; da obezbedi treninge za izvršioce zakona i sudije i preduzme informativne kampanje radi povećanja svesti javnosti o sveprožimajućoj prirodi porodičnog i rodno zasnovanog nasilja, uključujući zlostavljanje i zanemarivanje dece.

Deca lišena roditeljske brige

27. Komitet brine zbog povećanog razdvajanja dece od porodica. Takođe se brine zbog nedovoljnih informacija o naporima za obezbeđenje alternativne porodične brige za decu lišenu roditeljskog staranja i činjenice da alternative institucionalnom staranju bazirane na zajednici nisu dovoljno razvijene (član 10).

Komitet podstiče Državu-članicu da:

(a) Prevenira razdvajanje dece od porodica, u najboljem interesu deteta, i preduzme korake da obezbedi efikasnu podršku sistema za brigu o deci porodicama u krizi i izloženim riziku od odvajanja deteta od porodice;

(b) Preduzme dalje mere za obezbeđenje adekvatnog alternativnog porodičnog staranja za decu lišenu roditeljskog staranja, posebno obraćajući pažnju na decu sa invaliditetom;

(c) Prioritet da alternativnim socijalnim službama zasnovanim na zajednici, umesto smeštanju u institucije za staranje o deci, i razvije proaktivne mere za napuštanje institucionalnog staranja.

Dečiji rad

28. Komitet s brigom primećuje da mnoga deca, posebno Romi, pre nego što napune minimalnih 15 godina rade na ulicama i u neformalnoj ekonomiji i izložena su eksploataciji i trgovini ljudima (član 10).

Komitet podstiče Državu-članicu da ojača nadzor nad dečijim radom, posebno jačajući Inspekciju rada u pogledu otkrivanja i sprečavanja najgorih vidova dečjeg rada, posebno dece ulice. Država-članica bi takođe trebalo da poboljša programe zaštite i reintegracije fokusirane na jačanje porodice i uklanjanje raznih vidova zloupotrebe i ekonomske eksploatacije dece, uključujući i programe pozitivnog roditeljstva za marginalizovane zajednice, kao i da o tome potom prikuplja informacije i vodi statistiku.

Siromaštvo

29. Komitet je i dalje zabrinut zbog ograničene efikasnosti trenutnih strategija protiv ekstremnog siromaštva u Državi-članici, posebno među izbeglicama, povratnicima, interno raseljenim licima, članovima manjima, starijim osobama i osobama sa invaliditetom, kao i zbog prisustva regionalnih razlika u uživanju svih ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava bez diskriminacije (članovi 2 i 11).

Komitet podstiče Državu-članicu da proširi svoju Strategiju za smanjenje siromaštva na ekstremno siromaštvo sa kojim se posebno suočavaju članovi marginalizovanih grupa, da preduzme sve neophodne mere protiv regionalnih dispariteta koji utiču na neravnopravnost u uživanju ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava, i da odredi dovoljne fondove za sprovođenje ovih strategija, uzimajući u obzir Izjavu Komiteta o siromaštvu i Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (E/C.12/2001/10) iz 2001.

Prinudna iseljenja

30. Komitet je zabrinut zbog nedavnih incidenata prinudnih iseljenja i premeštaja interno raseljenih lica i drugih socijalno uskraćenih grupa, uključujući Rome, Aškalije i Egipćane, iz neformalnih naselja u Beogradu i drugih delova zemlje. Komitet je posebno zabrinut zbog izveštaja da neke od porodica sa decom nisu bile unapred konsultovane i ostavljene su bez adekvatnog alternativnog smeštaja, obeštećenja i zaštite (član 11).

Komitet podstiče Državu-članicu da preduzme hitne mere konsultacije sa datim zajednicama tokom svih faza iseljenja, kako bi osigurala sve potrebne garancije i obeštećenje i posebno da bi pružila adekvatan alternativni smeštaj na lokacijama pogodnim za izgradnju socijalnih stanova, uzimajući u obzir Opšte komentare Komiteta broj 4 i 7 o pravu na adekvatno stanovanje i prinudnim iseljenjima.

Socijalno stanovanje i uslovi u neformalnim naseljima

31. Komitet izražava zabrinutost zbog malog broja jedinica socijalnog stanovanja koje se godišnje izgrade za porodice sa niskim prihodima. Komitet takođe ponavlja zabrinutost zbog toga što hiljade Roma i dalje žive u osiromašenim neformalnim naseljima, bez pristupa struji, tekućoj vodi i kanalizaciji, kao i zdravstvenoj zaštiti i obrazovanju (član 11).

Komitet preporučuje da Država-članica:

(a) Preduzme političke i finansijske mere za razvoj mreže i kvaliteta socijalnog stanovanja za porodice sa niskim prihodima, koja bi trebalo da postane deo postojećeg nacionalnog plana delovanja u oblasti stanovanja;

(b) Ubrza mere u cilju obezbeđenja Romima pristupa adekvatnom i finansijski dostupnom stanovanju sa pravnom sigurnošću stanarskog prava, kao i pristupa bezbednoj pijaćoj vodi, adekvatnim sanitarnim uslovima, struji itd., uključujući i poboljšanje uslova postojećih naselja ili izgradnju socijalnih stanova.

Bezbedna pijaća voda

32. Komitet brine zbog nedostatka pristupa bezbednoj pijaćoj vodi u nekim delovima Države-članice, posebno u ruralnim regijama (član 11).

Komitet preporučuje da Država-članica preduzme dodatne mere za sprovođenje projekata opskrbljivanja vodom, kako bi osigurala ravnopravan pristup bezbednoj pijaćoj vodi u svim delovima zemlje. U tom smislu, Komitet poziva Državu-članicu da uzme u obzir njegov opšti komentar broj 15 (2002.) o pravu na vodu.

Pravo na zdravlje

33. Komitet brine zbog neadekvatnog budžeta za sistem zdravstvene zaštite, nedostatka pristupa zdravstvenoj zaštiti za socijalno uskraćene pojedince koji nemaju zdravstvenu knjižicu i ograničen pristup zdravstvenim uslugama, posebno u ruralnim oblastima. Komitet je takođe zabrinut zbog porasta HIV/AIDS-a, izostanka informacija o seksualnom i reproduktivnom zdravlju i pravima u obrazovnim programima i ograničene mreže službi za mentalno zdravlje za decu (član 12).

Komitet preporučuje da Država-članica intenzivira mere povećanja budžetskih davanja zdravstvenom sektoru, osigura da socijalno uskraćeni pojedinci imaju zdravstvenu knjižicu kako bi imali pristup zdravstvenoj zaštiti i da proširi zdravstvene usluge u ruralnim oblastima. Država-članica bi takođe trebalo da nastavi da radi na borbi protiv širenja HIV/AIDS-a kroz promovisanje zdravlja adolescenata i obezbeđenje zdravstvenog savetovanja i usluga za stanovništvo uopšte, da obezbedi obuhvatno seksualno obrazovanje i proširi mrežu službi za mentalno zdravlje za decu, zamenjujući institucionalnu brigu uslugama baziranim na zajednici.

Pravo na obrazovanje

34. Komitet zapaža da tražioci azila i lica kojima je dodeljen azil imaju besplatan pristup osnovnom i srednjem obrazovanju; međutim, zabrinut je što se deca tražioca azila smeštenih u azilantskim centrima u Državi-članici ne upisuju u lokalne škole (članovi 13 i 14).

Komitet preporučuje Državi-članici da omogući pristup osnovnom obrazovanju i organizuje pristup srednjem obrazovanju u skladu sa Zakonom o azilu svoj deci tražioca azila čiji zahtevi za priznavanje statusa izbeglih lica su u postupku.

35. Komitet je zabrinut zbog znatnog prisustva nasilja i diskriminacije u školama i neupisivanja dece sa invaliditetom u redovne škole. Komitet takođe brine zbog smeštanja

romske dece u specijalne škole ili odeljenja, visoke stope prekida osnovnog obrazovanja među romskom decom, kao i niskom stopom pohađanja nastave (članovi 13 i 14).

Komiteo preporučuje Državi-članici da nastavi pravne i političke reforme u cilju obezbeđenja prava na obrazovanje svakom detetu i da stoga:

(a) Intenzivira sprovođenje mera prevencije nasilja i diskriminacije u školama, uključujući i vršnjačke programe i jačanje unutarškolskih odnosa;

(b) Osigura inkluzivno obrazovanje u redovnim školama svoj deci sa invaliditetom;

(c) Garantuje upis romske dece u redovna odeljenja osnovnih škola, umesto u škole ili odeljenja za decu sa posebnim potrebama;

(d) Smanji visoku stopu prekida osnovnog obrazovanja romske dece i preduzme efikasne mere u cilju pohađanja nastave od strane romske dece, kao i poveća stopu pohađanja srednjoškolske nastave kroz afirmativne akcije, kao što su dodele školarina i obezbeđenje školskih udžbenika.

Kulturna prava

36. Komiteo brine da kulturna prava garantovana Paktom nisu dostupna svima, posebno u ruralnim regijama. Iako zapaža preduzimanje mera u cilju ravnopravnog uživanja kulturnih prava svih grupa, posebno uspostavljanje saveta nacionalnih manjina 2010., Komiteo je zabrinut da Bošnjacima nije obezbeđeno puno uživanje i zaštita manjinskih prava (članovi 2, 13, 14 i 15).

Komiteo preporučuje Državi-članici da usvoji obuhvatnu Kulturnu strategiju, sa koordinacionim mehanizmom, za promovisanje, zaštitu i uživanje kulturnih prava svih pojedinaca i grupa na celokupnoj teritoriji Države-članice, uz očuvanje kulturne raznolikosti. Komiteo ohrabruje Državu-članicu da preduzme dalje mere kako bi sve zajednice specifičnih identiteta, uključujući Bošnjačku, uživale manjinska prava i njihovu zaštitu. Komiteo takođe ohrabruje Državu-članicu da razmotri povećanje budžeta za kulturni razvoj i učešće u kulturnom životu, u skladu sa članom 15 Pakta.

D. Ostale preporuke

37. Komiteo ohrabruje Državu-članicu da razmisli o potpisivanju i ratifikaciji Opcionog protokola Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima. Komiteo takođe ohrabruje Državu-članicu da razmotri ratifikaciju Međunarodne konvencije o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih porodica.

38. Komiteo zahteva od Države-članice široku distribuciju ovih zaključnih primedbi na svim nivoima društva, posebno među službenicima Vlade, članovima Skupštine, pravosudnim vlastima i organizacijama civilnog društva, kao i informisanje Komiteta o svim koracima preduzetim u cilju sprovođenja ovih primedbi u narednom periodičnom izveštaju. Komiteo takođe ohrabruje Državu-članicu da pre podnošenja sledećeg periodičnog izveštaja u proces diskusije na nacionalnom nivou uključi nevladine organizacije i druge članove civilnog društva.

39. Komiteo zahteva od Države-članice da svoj treći periodični izveštaj podnese do 30. maja 2019., u skladu sa smernicama koje je Komiteo usvojio 2008. (E/C.12/2008/2).